

УРЖСВх № 5/11.01.2016г.

СТАНОВИЩЕ

от проф. ТАТЯНА ЯНЧЕВА, дн

НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА ЕМИЛ ВИДЕВ ГЕОРГИЕВ НА ТЕМА „ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА СТРАХА В ЕКСТРЕМАЛНА СИТУАЦИЯ ПРИ ВИСОЧИННИ КАСКАДИ“ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

Дисертационният труд на Емил Видев е посветен на един изключително интересен, важен и нетрадиционен за теорията и практиката проблем – страхът в екстремални ситуации при височинни каскади и възможностите за неговия контрол и регулация. Каскадите винаги предизвикват нашето възхищение и интерес, но за сметка на това каскадьорската професия и каскадьорите почти винаги остават „зад кадър“ не само в публичното пространство, но и още повече в науката. Епизодичните публикации в тази област са свързани по-скоро с историческа ретроспекция, търсене на нови технологии или сензации, а не с реален научен анализ и търсене на възможности за подпомагане и оптимизиране на тази изключително сложна и рискова не само физически, но и психологически дейност. Това на практика е първата подобна разработка в нашата специализирана литература, за което поздравявам докторанта. Без съмнение темата е актуална и значима и би обогатила теорията и практиката.

Представената за рецензиране дисертация определено представлява интерес – като проблематика (много слабо проучена), като обект на изследване (изключително сложен за изследване), като експеримент (много сложен за реализация), като получени резултати (безспорно интересни и ценни).

Дисертационният труд е в обем от 183 страници и отговаря на всички формални изисквания за подобен тип разработка като структура и съдържание. Онагледен е с 9 таблици, 27 фигури и 53 снимки.

Като цяло дисертационният труд е написан грамотно и интересно. Работата е добре балансирана. В теоретичната постановка Е. Видев демонстрира много добра ориентация и познаване на проблема, както и изразено лично отношение, което не изненадва като се има предвид богатия опит и подготовка на докторанта в тази професионална сфера.

Теоретичните основи на изследването са изведени на основата на богат литературен обзор (общо 187, от които 13 интернет източника). В рамките на 67 страници се разглеждат каскадите като същност и основни характеристики. Съществено място е отредено на историческата справка за развитието на каскадите, на базата на които се извеждат актуалните им характеристики, както и съпътстващите ги психологически трудности и необходимостта от тяхното овладяване и регулиране. Прави се подробно представяне на основните схващания за екстремалните ситуации. Извеждат се техните основни характеристики, представят се различните класификации.

Съществено място в теоретичната постановка заема проблемът за страха. Разгледан е страхът като емоция, като естествена защитна реакция, като чиста емоция със съответните и поведенчески следствия, като форма на патология. Разглеждат се следствията от страха във физически, физиологически, психологически и поведенчески план. Докторантът разглежда страха и във връзка с други сходни психични явления – страх-тревожност, страх-психични състояния, страх-стрес, емоции-чувства. Тук бих си позволила една препоръка – една по-добра терминологична яснота и точност, а и ползването на по-съвременни литературни източници биха повишили стойността на труда.

Като цяло в теоретичната част докторантът демонстрира много добра професионална култура и лично отношение към изследвания проблем. Според мен обаче дисертационният труд би спечелил ако се очертае собствената концептуална рамка, която логично да свърже теоретичната част с експерименталната постановка. Би било добре да се представят и съществуващите изследвания в областта (или липсата им).

Втора глава представя методологията на изследването. Представени са хипотезата, целта, задачите, обекта, предмета и контингента на изследването. По отношение на целта, задачите и представянето на контингента на изследването би могла да се постигне по-голяма прецизност. Подробно е

описан стресогенния фактор и мотивацията на докторанта за избор на подобна експериментална ситуация. Много подробно е представена методиката на изследването. Поздравявам докторанта за смелостта да предприеме и реализира подобно сложно за реализация изследване. За всеки експериментатор е ясно с какви трудности е свързано то. Методиката е много богата – включва педагогически, психологически, психофизиологични, физиологически и биохимични тестове, т.е. реализирано е едно комплексно изследване в много сложна експериментална ситуация, което е безспорно достойнство на дисертационния труд. Като цяло изследването е много добре планирано. Методиката, организацията и етапите на изследването са много подробно описани. Методиката е адекватна на целта и задачите на изследването. При така планиран експеримент е нормално и очакванията да са по-големи. Дисертационният труд би спечелил при по-прецизно описани тестове. Бързината на двигателна реакция е класическо психомоторно качество. Би могло да се помисли повече и във връзка с така представените тестове за превключваемост и разпределеност на вниманието. В този си вид те са в много по-голяма степен насочени към изследване на паметта, показател, който също е много силно повлиян от стресогенни фактори. Нормално е участието на вниманието, то е фона, на който протича дейността и всяко едно съзнателно действие.

Трета глава включва анализа и интерпретацията на резултатите. В тази част са и основните приноси на дисертационния труд. Логично е при такава богата методика да се получат интересни, богати и разнопосочни резултати, които са коректно интерпретирани. Докторантът демонстрира умение да анализира и обобщава получените експериментални данни. Резултатите от изследването потвърждават издигнатите от автора хипотези. Подробно са представени резултатите от трите пилотни експеримента. Анализирани са пулсовата честота, времето за подготовка, проявените външни параметри на страха. Представени са и резултатите от проведената беседа с изследваните лица след експеримента. На основата на анализа се извежда и един неочакван за докторанта резултат – появата на зрителни илюзии. Този резултат има много голяма практическа стойност и може да бъде ценен ориентир в търсенето на адекватни методи за подготовка на каскадьорите. При втория предварителен експеримент се проследява и активността на слюнната алфа-

амилаза и концентрацията на протеин в слюнката, непосредствено преди отделните скокове. Получените резултати от пилотните изследвания дават възможност на докторанта да оптимизира същинския експеримент.

В основния експеримент са анализирани параметрите на конфликтното поведение и конфликтността като характеристика на личността. Резултатите сочат, че в по-голямата си част каскадъорите са с умерено ниво на конфликтност. Подробно са анализирани резултатите от изследването на личностната и ситуативната тревожност. Като цяло резултатите потвърждават данните от литературата, както и авторовата хипотеза, че ситуативната тревожност е важен индикатор за определяне на ситуативната готовност за справяне с екстремална ситуация. Анализът на резултатите от изследване на предпочитаните стратегии за справяне със стрес разкрива, че предпочитанията на изследваните са свързани с когнитивно ангажираните проблемно фокусирани стратегии. Анализирани са и резултатите от изследването на простата двигателна реакция на светлинен и звуков сигнал, скоростта и точността на движенията. Очертани са промените, които настъпват по отношение на изследваните показатели в екстремална ситуация. Проследено е въздействието на екстремалната ситуация върху разпределението и превключването на вниманието, на двигателната памет. Данните сочат, че между изследваните лица, реализирали и нереализирали скок от 11 метра височина са налице някои значими различия, в повечето случаи в полза на скочилите. Представени са и резултатите от изследването на субективното усещане за време и промените, които настъпват в него в екстремална ситуация.

Получените резултати са с безспорна практическа стойност. Те биха били обаче още по-убедителни при по-добро онагледяване, което улеснява възприемането – при някои от резултатите липсва графично или таблично онагледяване, голяма част от фигурите са на английски език. При така поднесените резултати не става ясно какъв сравнителен анализ е използван. Дават се само частични данни, в методиката също не е посочен.

Последната част от трета глава представя методика за справяне със стрес. Всички посочени конкретни методики са известни и се прилагат в подобни ситуации. В случая става въпрос за използвана от автора комплексна методика. Дисертацията би спечелила ако тя е по-добре описана и се дадат

начин и условия на прилагането им, резултати като следствие от приложението им.

Направените изводи в по-голямата си част произтичат от получените резултати от теоретичното и емпирично изследване (с изключение на 1 и 10). Изведените препоръки дават съответни насоки за практическо приложение на получените данни и изведените закономерности и могат да бъдат ценен ориентир в подготовката на каскадьори.

В дисертационния труд могат да се открият следните научни приноси:

1. Изведена е спецификата на каскадьорската дейност.
2. Използвани са две авторски апаратури, които считам за принос на дисертационния труд.
3. Релизирано е едно комплексно изследване в много сложна експериментална ситуация, което е безспорно достойнство на дисертационния труд
4. Получени и интерпретирани са резултати от изследване на една много специфична извадка, каскадьори, което също считам за принос.
5. Като принос би могла да се изведе методиката за подготовка на каскадьори (добре би било обаче тя да бъде по-добре описана и изведена).

Докторантът е представил 4 свои публикации във връзка с дисертационния труд.

Авторефератът отразява коректно дисертационния труд.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд на Емил Видев Георгиев „Преодоляване на страха в екстремална ситуация при височинни каскади“ е много интересен и новаторски като замисъл и реализация. Актуалността му е несъмнена, с подчертана практическа стойност. Голяма част от получените резултати и изведената методика за подготовка имат приносен характер. Докторантът демонстрира много добра професионална грамотност, умение да анализира резултатите компетентно и задълбочено, както и да демонстрира собствена позиция.

Дисертационният труд, получените резултати и изведените обобщения очертават едно ново поле за теоретично и практическо утвърждаване на спортната наука.

Като имам предвид качествата и приносите на представения дисертационен труд, предлагам на Уважаемото Научно жури да гласува „за” присъждане на образователната и научната степен „доктор“ на Емил Видев Георгиев.

08.01.2016 г.

Изготвил :

(Проф. Т. Янчева, ДН)

